

Regeringskansliet
Finansdepartementet

Tullverkets rättsliga befogenheter i en ny tid, SOU 2022:48

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten tillstyrker i allt väsentligt de förslag som utredningen lägger fram. Förslagen kommer att gynna såväl Tullverkets verksamhet som brottsbekämpningen i ett större perspektiv samtidigt som rättssäkerheten stärks. Vissa förslag föranleder dock vissa påpekanden och synpunkter enligt vad som framgår nedan.

11 En ny sammanhållen reglering

Åklagarmyndigheten delar utredningens uppfattning att det idag splittrade regelverket vad avser Tullverkets befogenheter, åtminstone till största delen, ska samlas i en lag. Detta kommer att tydliggöra vilka befogenheter en tulltjänsteman har i kontrollverksamheten och vilka befogenheter denne har i den brottsbekämpande verksamheten. Genom detta kommer såväl effektivitet som rättssäkerhet att gynnas.

12 Generella bestämmelser om kontrollverksamhet och brottsbekämpning

Åklagarmyndigheten är positiv till det förtydligande av Tullverkets uppdrag som föreslås, liksom att det tydliggörs att behov och proportionalitet ska vägas in vid tulltjänstemäns ingripanden. Även den samlade regleringen av tulltjänstemäns rätt att använda våld är positiv och bidrar till en ökad rättssäkerhet och effektivitet. Åklagarmyndigheten vill dock i sammanhanget peka på den rätt att reglera trafik i samband med punktskattekontroll som Tullverket har enligt 10 kap. 14 § trafikförordningen (1998:1276). Denna reglering synes inte ha analyserats närmare av utredningen.

17 Övriga bestämmelser om kontrollverksamheten

17.2 Straff för förseelser mot kontrollagstiftningen

Utredningen konstaterar att det skiljer vad avser vilken påföljd som föreskrivs i de olika nuvarande regleringarna när en person inte stannar på uppmaning av tulltjänsteman. Utredningen föreslår att påföljderna ensas till att vara böter. Åklagarmyndigheten kan konstatera att då en person inte följer polismans uppmaning att stanna är det föreskrivet endast penningböter enligt 2 kap. 3 § och 14 kap. 3 § trafikförordningen (1998:1276). Det kan också påpekas att då ett fartyg prejas kan befälhavaren dömas till böter eller fängelse i sex månader om denne inte lyder prejningen enligt 6 kap. 3 § och 20 kap. 9 § sjölagen (1994:1009). Den av utredningen föreslagna bestämmelsen skulle i de flesta fall komma att tillämpas på motorfordon. Mot denna bakgrund kan ifrågasättas om inte den ensning av de föreskrivna påföljderna bör göras så att påföljden bestäms till penningböter i likhet med regleringen i trafikförordningen. Genom att påföljden inskränks till penningböter skulle också en framtida möjlighet öppna sig för tulltjänsteman att utfärda föreläggande om ordningsbot för en snabb och effektiv lagföring.

19 Befogenheter i den direkta brottsbekämpande verksamheten

19.3 Direkt och indirekt brottsbekämpning

Den uppdelning med direkt och indirekt brottsbekämpning som föreslås är en väl fungerande lösning inom Kustbevakningen som enligt Åklagarmyndighetens uppfattning kommer att gynna effektiviteten inom brottsbekämpningen. Åklagarmyndigheten har dock vissa synpunkter som framgår nedan.

19.4.4 Bör Tullverket få inleda förundersökning beträffande fler brottstyper?

I sammanhanget vill Åklagarmyndigheten passa på att framföra att en ändring, eventuellt i annat sammanhang, borde övervägas av 2 § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Det är rimligt att en förundersökning i okomplicerade smugglingsärenden leds av tullens förundersökningsledare på samma sätt som är fallet i många andra ungdomsärenden som leds av polisiära förundersökningsledare. Detta naturligtvis under samma villkor för tullen som för andra, nämligen att undersökningsledaren ska vara särskilt lämpad för uppgiften. Det synes vara en onödig omgång att åklagare ska

inträda som förundersökningsledare i okomplicerade ärenden endast för att den misstänkta är en ungdom.

19.7.3 Ökade möjligheter att ingripa mot vissa brott

Den utvidgning av sidobrotten som utredningen föreslår är positiv för den samlade brottsbekämpningen. Enligt författningsförslaget kommer sidobrotten att omfatta 1–3 a §§ i narkotikastrafflagen (1968:64). Åklagarmyndigheten anser att det skulle vara motiverat att tullen i dessa situationer även får möjlighet att ingripa mot brott enligt 3 b § narkotikastrafflagen (1968:64).

19.10 Bemyndigande att meddela föreskrifter

Åklagarmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om att bemyndigandet i 23 kap. 24 § RB att meddela föreskrifter utökas till att också avse fördelningen av uppgifter mellan allmän åklagare och andra undersökningsledare.

20 Befogenheter i den indirekta brottsbekämpande verksamheten

20.2 Åtgärder som vidtas åt Polismyndigheten

Det föreslås att den idag gällande ordningen alltså ska gälla, nämligen att tulltjänsteman endast får vidta åtgärder mot brott som ligger utanför den direkta brottsbekämpningen i de fall dessa upptäcks inom ramen för kontrollverksamheten. En utvidgad rätt för tulltjänsteman att kontakta polis och vidta primäråtgärder skulle gynna samhällets samlade brottsbekämpning. En sådan utvidgning har inte ingått i utredningens uppdrag men skulle, eventuellt i annat sammanhang, kunna övervägas. Åklagarmyndigheten noterar också att kustbevakningslagen inte innehåller någon liknande begränsning.

20.5 Skyldigheten att biträda allmän åklagare

Åklagarmyndigheten välkomnar den föreslagna regleringen som kommer att underlätta och öka effektiviteten i utredningsarbetet då åklagare i större utsträckning kan få biträde från Tullverket.

21 Tullåklagares befogenheter

Åklagarmyndigheten delar utredningens uppfattning att tullåklagares roll bör formaliseras och förtydligas.

21.2.2 Bör talerätten omfatta fler brott?

Åklagarmyndigheten välkomnar den utvidgning av tullåklagares talerätt som föreslås. I synnerhet avseende rattfyllerier på bötesnivå kan förslaget leda till en betydande förenkling och effektivisering. Genom den föreslagna ändringen kan denna ärendetyp hanteras helt inom Tullverket.

22 Särskilt om inledande av förundersökning

Åklagarmyndigheten ser positivt på den föreslagna ändringen av rättegångsbalken som innebär en kodifiering av när en förundersökning redan idag anses inledd. Bestämmelsen kan dock behöva få en annan utformning. Ett beslag enligt 27 kap. 14 a § rättegångsbalken förutsätter inte, som övriga regler om beslag i 27 kap. rättegångsbalken, att ett brott begåtts. Den föreslagna bestämmelsen kommer dock, enligt sin ordalydelse, innebära att förundersökning inleds även vid beslag enligt 14 a §, vilket inte torde vara avsikten.

24 Tullverkets tillgång till bokningsuppgifter

Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning är de föreslagna förändringarna välkomna och nödvändiga. De innebär i och för sig en omfattande lagring av personuppgifter men denna lagring kringgärdas av en rad åtgärder som torde förebygga felaktig hantering, såväl avsiktlig som oavsiktlig. Den utvidgade tidsfristen under vilka uppgifterna får hanteras synes också väl avvägd så att en rimlig bearbetning av uppgifter kan ske i de syften som avses.

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Petra Lundh efter föredragning av kammaråklagaren Johan Bülow. I den slutliga handläggningen av ärendet har också rättschefen Marie-Louise Ollén och vice överåklagaren Magnus Johansson deltagit.

Petra Lundh

Johan Bülow

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättschefen

Biblioteket